

A kutya viselkedésének vizsgálata

Készítette: Györki Andrea

Kecskemét, 2010. április 10.

Vázlat

I. Bevezetés

- 1) Az etológia fogalma
- 2) A kutyaetológia fogalma

II. A Kutya

- 1) A kutya őse, a farkas
- 2) A kutya alapvető szociális viselkedésének formái
- 3) A kutya érzelmei
- 4) A kutya és az ember
- 5) Szabálykövetés, taníthatóság, együttműködés

III. Befejezés

- 1) Személyes tapasztalatok
- 2) Forrás

I. Bevezetés

1) Az etológia fogalma

- Az **etológia** a biológiának az állatok viselkedésével foglalkozó ága. Az állatok viselkedési komponenseit hagyományosan két nagy csoportra szokás bontani: öröklött (genetikailag rögzült) és tanult elemekre.

2) A kutyaetológia fogalma

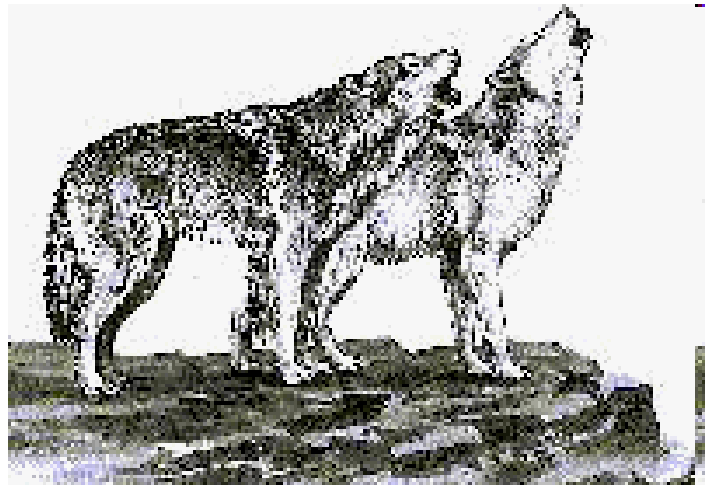
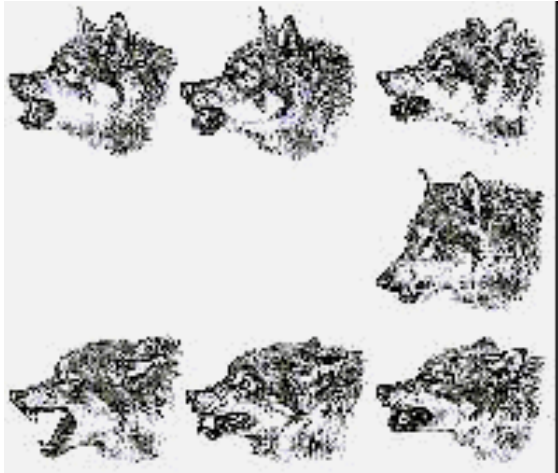
- A kutya közöttünk él, természetes környezete az emberi társadalom, de igen nehéz megfigyelni.
- Viselkedésükben igen nagy az egyedi változatosság, sokkal nagyobb, mint a vadon élő állatokéban.
- A változatosság oka, hogy a kutyák egyedi fejlődésük során nagymértékben befolyásolhatóak tanulással, tanítással, fegyelmezéssel és szokások kialakításával.
- A kutyaetológia két fő vizsgálati lehetőséget kínál:
 - megfigyelés természetes környezetben (család, emberi környezet)
 - megfigyelés félig, vagy teljesen mesterséges (laboratóriumi) környezetben

II. A Kutya

1) A kutya őse, a farkas

- Néhány szót ejtsünk a farkasokról, hiszen a kutya a farkastól származik. Az etológiában még ma is számtalan viselkedésformát, a farkas csapatban történő viselkedéséhez hasonlítanak, annak ellenére, hogy kutyánkat már házasítottuk.
- A vadászat során a farkas falka minden tagja, a falkavezér "utasításai" alapján vadászik. A vadászat célja a táplálékszerzés, mely alapvető viselkedési formákat foglal magában.
- A fürkésző viselkedés a vad felkutatásában, a harci viselkedés a vad megtámadásában, a táplálkozási viselkedés az elejtett zsákmány elfogyasztásában játszik szerepet. A farkasok tömeges támadással tudják áldozatukat megölni. Ennek egyik célja az életben maradás és a támadás során a lehető legkevesebb sérülés szerzése. Ezt a viselkedési formát tapasztalhatjuk a kutyák falkában történő támadásánál is. Akár emberrel, akár kutyákkal szemben.
- A kutyát már házasítottuk, vajon a farkas és ember között is létezhet ilyen szoros együttműködés? A tapasztalatok azt mutatják, hogy a farkas és ember között is lehetséges szoros kontaktus.
- Az ember által nevelt farkasok nemi érettségük elérése után veszélyesekké válhatnak gazdájukra, hacsak nem úgy foglalkoztak velük, hogy a legcsekélyebb esélyük sem lehet a "falkavezetői" pozíció megszerzésére. A farkasok életében ugyanis természetes dolog, hogy a fiatal állatok előbb vagy utóbb megpróbálnak magasabb pozícióba jutni a hatalmi ranglétrán.

- Éppen ezért - főleg a hím egyedek,- megpróbálkozhatnak a falkavezér pozíció megszerzésével, még akkor is, ha az őket nevelő emberrel kell szembeszállniuk. Ezen a téren a farkasok meglehetősen erélyesek is lehetnek. Az emberrel szemben a farkasok komoly sérüléseket tudnak okozni, míg a másik farkasnak csupán csak enyhe karcólást okoz.

2) A kutya alapvető szociális viselkedésének formái

- A kutyák kialakítottak egy testbeszédet és illatokon alapuló bonyolult, nonverbális kommunikációs rendszert. Kommunikációjuk a falkaállatok egyszerű logikáján alapszik, amelynek célja a rang biztosítása és a dominancia vagy alárendeltség falkán belüli megalapozása.
- A szociális viselkedésformák fontosabb mintázatai:
 - **Farkcsóválás:** az izgalmi állapotot jelzi. Barátságos kapcsolatban gyorsabb, agresszív közeledéskor a fark merev és csak keveset mozog, a domináns állat feltartja a farkát.
 - **Testi kontaktus:** a test érintése, nyomása vagy lökése, a bunda szimatolása, nyalogatása, a pofa szimatolása, a pofák összeérintése, a sebek nyalogatása
 - **Az ivarszervek, a végbélnyílás és a fark alatti illatmirigy szagolgatása:** a domináns egyedek ezt kölcsönösen teszik egymással, az alárendelt állat inkább behúzott farkával eltakarja illatmirigyét.
 - **A dominancia kifejezése:** ennek az agressziós formákon kívül más módjai is vannak. Pl. a domináns állat az egyik mellső lábát az alárendelt testére helyezi, vagy merev lábbal a földön fekvő alárendelt felett áll
 - **Üdvözlő ceremónia:** a falka két tagja még rövid távollét után is üdvözlí egymást. Az üdvözlés tulajdonképpen az aktív alárendelés egyik formája. A rangsorban alacsonyabban álló állat izgatottan nyalogatja, csipkedi és szagolgatja a domináns egyed száját. Az üdvözlés gyakran csoportosan történik, pl. akkor, ha a kivált egyedek újra találkoznak a falkával. Ilyenkor az orrukkal még távolról is igyekeznek elérni a

vezérállatot, megnyalják, vagy a szájukba veszik a pofáját. Ugyanígy viselkednek, amikor a falka a vadászat során friss nyomot talál. Mech szerint ez ekkor a táplálékkérés közösségi gesztusa. (Saját példám, miszerint a kutya üdvözlésemet felugrással, harapdálással, játékos mozdulatokkal fejezi ki.)

- **Hangadás:** A kutyák hangjainak leltára meglepően gazdag: morgás, nyüszítés, vinnyogás, vicsorgás, üvöltés, ugatás, fogcsattogtatás. Ezek a kommunikáció különböző fajtái. A morgás és a vicsorgás agresszív érzéseket közvetít, a változatos és gazdag hanganyagú nyüszítés és vinnyogás mindig barátságos. Az ugatás, amely inkább a vakkantáshoz hasonlít, lehet figyelmeztetés a falka többi tagjának, és lehet fenyegető, ha valamilyen behatoló közeledik. A fogcsattogtatás a csapat indítására szolgáló és szinkronizáló jel. Az üvöltés 0,5 másodperctől akár 11 másodpercig is kitartott folyamatos, meglehetősen dallamos hang, fontos szociális funkciói vannak. A magányos egyedek üvöltése hívogató jelzés, gyakran hallani, ha a falka valamiért szétszóródott. A falka hosszantartó együttes üvöltése valószínűleg szinkronizáló hatású, és a falka területének birtoklását is jelzi, sokszor fél óráig is eltart.
- **Táplálkozás:** A kutyák bizonyos esetekben megosztják egymással a táplálékot. A kölykök a társaik szája szélét harapdálva kérnek, ezzel hódol a fiatal kutya is a vezérnek.
- **Szexuális viselkedés:** A kutyák etogramjának része a szexuális viselkedés, az ellés, az ivadékgondozás, valamint az anya-kölyök kapcsolat viselkedési mintái, továbbá a különböző komfortviselkedések.

3) A kutya érzelmei

Az érzelmek alapformái: a fájdalom, a harag és a félelem az állatoknál is kimutatható. Az idegrendszer e belső állapotainak jelzése, fontos része az állatok kommunikációjának. A harag állapotában igen nagy a valószínűsége az agresszióknak, a félelem pedig jelezheti, hogy egy viaskodó páros egyik tagja úgy véli, vereség vár rá. A csoportban élő állatoknál a fájdalom jelzése kiválthatja a fajtársak segítő aktivitását. E jelzések segítik az állatokat abban, hogy feleslegesen ne pazarolják az erejüket. Az alapvető érzelmeket nem számítva az állatoknak hátrányt okozna, ha jól felismerhetően kifejeznék az érzelmeiket, az életük ugyanis szüntelen egyéni versengésben telik.

▪ **Düh és támadókedv**

Minél támadóbb hangulatban van egy kutya, annál inkább felhúzza felső ajkát, mégpedig az ellenség felé eső oldalon, mindig erősebben. Ugyanakkor az orr ráncossá válik. Ilyen gyűrődések keletkeznek a szem körül és a fejen is.

Támadó hangulatban a kutya szőre a gerinc mentén felborzolódik.

Tipikus jellegzetessége az agresszív hangulatú kutyának a határozottan merev tekintet. Az a kutya, amelyik fél, sohasem tekint ellenfelére ily módon.

▪ **Bizonytalanság és félelem**

A félelem az esetek többségében csupán néhány percig tartó bizonytalanság. A határozott félelem a kutyából menekülést vált ki. A rendkívüli félelemben a megijedt kutya nem mereszi fel és előre a füleit, hanem mindig hátrafelé lapítja, szája sarkait pedig hátra húzza, farkát teljesen behúzza a hátsó két lába közé. Félelem esetén minden kutya füle lelapul. Az ilyen kutyák, ha még nagyobb félelem fogja el őket, akár még nyüszíthetnek is.

A támadó kutya sokszor harapási szándékkal csattogtatja fogait, a fogak egy pillanatra kivillannak, a fogsorok összeverődnek.

A különböző fajta kutyáknál a kedélyállapot megállapítása eltérő lehet, mivel különbözőek a pofa és fülek állása. Az ember természetesen hamar megtanulja tapasztalatból saját kutyájának, kifejezéseit, ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy az idegen kutya kedélyállapotát is képes megérteni.

4) A kutya és az ember

A humán viselkedési komplexnek nagyon fontos eleme a kötődés. A jól szocializálódó, megfelelően kötődő gyermek szociális viselkedése normális lesz, s kialakul az a képessége, hogy beilleszkedjen egy közösség szociális szerkezetébe, és együttműködjön embertársaival. A kutyáknál is kimutatható ilyen hatás.

A kutya képes arra, hogy átengedje a gazdának a döntést. Ez még nem volna nagy csoda, de képes ezt határozottan vissza is venni, ha úgy látja, hogy erre van szükség. Ma úgy tudjuk, hogy a kutya az egyetlen olyan állat, amely képes az emberhez hasonló módon részt venni kooperációs feladatban.

Kísérletsorozatunkban azt vizsgáltuk, befolyásolja-e a kutyákat a különféle problémák megoldásában a gazda jelenléte és a gazdához való kötődésük típusa.

A kutyák többsége, - mint ahogyan a kísérletben szereplő kutyám, Lady is - néhány perc alatt megérti a tárgyállandósági feladatot, és keresi az elrejtett tárgyat:

5) Szabálykövetés, taníthatóság, együttműködés

Hasonló adottságok kellene a szabálykövetésnek nevezett emberi tulajdonsághoz is. Az állatok jutalmazással vagy büntetéssel sok mindenre megtaníthatók. Az így létrehozott viselkedésformákat azonban nem tekintjük szabályoknak. A szabály kialakulásában a legfontosabb az önkéntesség: az erőszak vagy az érdek kizárása. A családban élő kutyák nagyon sokféle ki nem mondott szabálynak engedelmeskednek. Kérdés, persze, hogyan lehet ezt tudományos eszközökkel bizonyítani.

Tanulmányaim során megismerkedhettem az állatok nem öröklött viselkedési formáival, amelyeket kutyáim is a kísérletek során sajátítottak el. A reflex kialakulásának alapvető feltétele, hogy két inger, ez esetben a póráz látványa, és annak csörgése egy időben gyakoroljon hatást az állatra, ezt nevezzük feltételes reflexnek.

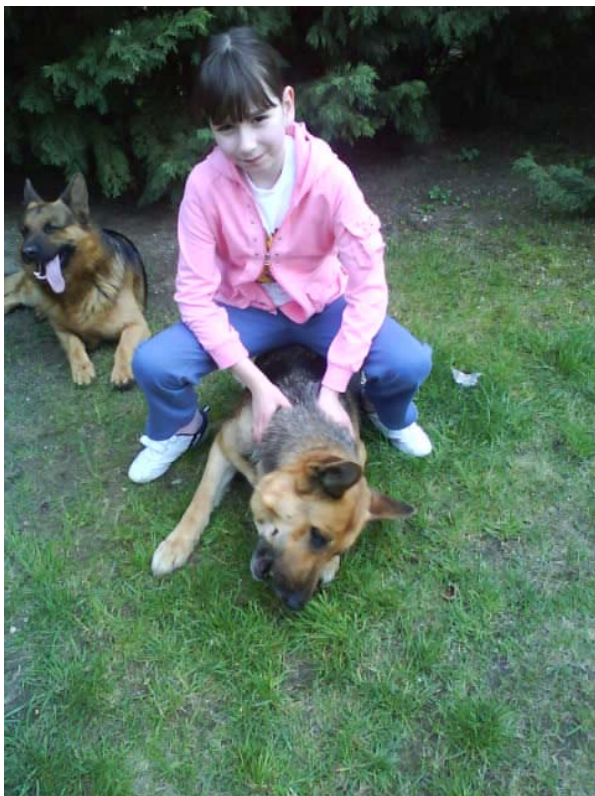

Bonyolultabb tanulást jelent az aktív cselekvés útján történő tapasztalatszerzés. Ennek lényege, hogy az állat szükségletei kielégítése érdekében új mozgásformákat sajátít el. Kísérleti körülmények között megvizsgáltam kutyám ilyen típusú tanulását. Ez esetben a kulcsinger a helyiségbe bezárt bot, melyet az állat csak az ajtó kinyitásával tud megszerezni. Többszörös próbálkozás után Lady rájött, hogy, ha lábával meglöki az ajtót, az kinyílik és hozzájuthat a bothoz.

Az első ajtónyitás megtanulása bizony hosszabb időbe tellett, de sokszor megismételve a kísérletet, az állat végül megtanulta a feladatot pontosan és gyorsan megoldani. A kísérlet során az állat a tájékozódó mozgásai közül felismerte a hatásosat, amelyet azután a fadarab rendszeres megszerzése megerősített. Ez a megerősítés biztosította a mozgás megismétlését. Ebben az esetben az állat önmagát idomította, vezérelte. Ha a rendszeres megerősítés elmarad, akkor a válaszreakciók lassan kitolódnak és az így tanult viselkedési forma megszűnik.

A tapasztalatszerzés egyik legegyszerűbb formája a megszokás. Ez a tanult magatartásforma nem kötődik egy bizonyos életkorhoz, hanem az állat bármelyik életszakaszában létrejöhet. Ezen keresztül az állat tulajdonképpen azt tanulja meg, hogy milyen ingerekre ne válaszoljon. Kísérletem során azt vizsgáltam, hogy a kutya hogyan képes hozzászokni a gyerek jelenlétéhez, hangoskodásához, hirtelen és váratlan mozdulataihoz. Kutyám békésen tűri a gyermek közeledését, ölelését.

III. Befejezés

1) Személyes tapasztalatok

Kísérleteim során kutyáimon sikerült elsajátítani a hatásos tanítás módszereit, megfigyelni az operáns tanulás folyamatait, tanulmányozni a kutyák feltételes reflexeit és egyben a viselkedésüket.

A tanulmányaim alatt megszerzett tudásom és tapasztalataim alapján rájöttem, kutyáim képesek arra, hogy nemcsak az emberi mozdulatokat, a gesztusokat, a tekintetet, hanem a szavakat is jelzésnek tekintsék, és általuk egészen bonyolult közléseket megértsenek.

2) Forrás

- www.google.hu
- www.kutyapszichologia.lap.hu
- www.wikipedia.hu
- www.sulinet.hu/eletestudomany
- www.kutya.hu
- Csányi Vilmos: Bukfenc és Jeromos – Hogyan gondolkodnak a kutyák?